

Monika Borowiec-Gabrys
Sławomir Dorocki
Małgorzata Zdon-Korzeniowska
Uniwersytet Pedagogiczny
im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Aktywność samorządów terytorialnych w tworzeniu gospodarki opartej na wiedzy w województwie małopolskim

The activities of local self-governments in the implementation of a knowledge-based economy in the Malopolskie Voivodeship

Streszczenie

Wiedza jest zasobem, który obecnie nabiera coraz większego znaczenia w rozwoju gospodarki. Rośnie rola kapitału ludzkiego i innowacji. Natomiast stopniowo ogranicza się znaczenie surowców naturalnych oraz nisko wykwalifikowanej siły roboczej. Coraz częściej mówi się o gospodarce opartej na wiedzy (GOW, z ang. *the knowledge-based economy*), tj. gospodarce bazującej na wiedzy i informacji. Niebagatelną rolę w procesie wspomagania jej rozwoju odgrywają samorzady terytorialne, które jednocześnie stają przed koniecznością zmierzenia się z jej wyzwaniami w aspekcie narastającej konkurencji między obszarami.

Celem niniejszego artykułu jest analiza i ocena aktywności samorządów lokalnych w tworzeniu gospodarki opartej na wiedzy. Przyjęto, że współcześnie ważnym instrumentem kształtowania procesów rozwojowych w naszym kraju są fundusze europejskie, które mogą się przyczynić do pobudzania czynników wzrostu gospodarczego i rozwoju GOW. W prowadzonych na potrzeby niniejszej pracy badaniach dokonano zatem kwerendy i analizy danych dotyczących projektów zrealizowanych w gminach województwa małopolskiego przy wsparciu unijnych środków pomocowych.

Abstract

Knowledge is a resource that is becoming increasingly important today in the development of the economy. The role of human capital and innovation is growing. However, the importance of natural resources and low-skilled labour is gradually being reduced. There is more and more talk about the knowledge-based economy (KBE), i.e. an economy based on knowledge and information. A considerable role in the process of supporting the development of the knowledge-based economy is played by local self-governments, who also face the need of coping with its challenges in terms of growing competition between areas.

The purpose of this article is to analyse and evaluate the activity of local self-governments in creating a knowledge-based economy. It has been assumed that European funds are an important instrument for shaping development processes in our country today, which may contribute to the stimulation of growth factors and development of the KBE. Therefore, for the purpose of this research, the authors conducted an enquiry and analysis of data on projects carried out with the support of EU aid funds in municipalities of the voivodeship of Malopolska.

Słowa kluczowe: fundusze europejskie; gospodarka oparta na wiedzy; projekty unijne; samorząd lokalny; województwo małopolskie

Keywords: knowledge-based economy; European funds; EU project; local self-government; Malopolskie Voivodeship

Wstęp

Wiedza jest zasobem, który obecnie nabiera coraz większego znaczenia w rozwoju społeczno-gospodarczym. W badaniach prowadzonych przez Bank Światowy podkreśla się główną rolę wykwalifikowanej siły roboczej w rozwoju gospodarczym i szacuje się, że udział zasobów ludzkich w globalnym bogactwie wynosi 64%, podczas gdy zasobów naturalnych – 20%, a zasobów kapitału – 16% (Borowiec, 2010: 13). Współcześnie inwestowanie w człowieka jest zatem najważniejszym czynnikiem wzrostu i postępu społeczno-gospodarczego. W procesie kształtowania gospodarki opartej na wiedzy (GOW) wiedza i nauka stają się coraz istotniejszymi czynnikami rozwoju cywilizacyjnego, które prowadzą do zwiększenia zasobów intelektualnych społeczeństwa, a w konsekwencji – wzrostu konkurencyjności różnej skali układów przestrzennych (Borowiec, Dorocki, 2011).

Jak przyjmują Chojnicki i Czyż (2007: 423), gospodarka oparta na wiedzy „stanowi typ gospodarki, której rozwój i przekształcenia dokonują się pod dominującym wpływem nauki. Oddziaływanie postępu naukowego staje się głównym czynnikiem rozwoju gospodarki, znacznie przeważającym nad innymi czynnikami”. Powszechnie wyróżnia się cztery filary tworzące gospodarkę opartą na wiedzy (Niklewicz-Pijaczyńska, 2011: 444-445):

- system innowacyjności firm,
- edukację i szkolenia,
- technologie informacyjne i komunikacyjne,
- bodźce ekonomiczne i porządek instytucjonalny.

Często wymienia się także piąty filar, którym jest kształcenie ustawiczne.

Warto wspomnieć, że obecnie w literaturze (zwłaszcza anglojęzycznej, choć w polskiej również – zob. Wach, 2014: 17-20) zaczyna się odchodzić od paradygmatu gospodarki opartej na wiedzy na rzecz paradygmatu tzw. gospodarki przedsiębiorczej. Jak wskazują Audretsch i Thurik (2000: 31-32), „w gospodarce przedsiębiorczej opartej na wiedzy istotne dla kształtowania polityki pytanie przesuwają się od «Jak rządy mogą zachęcać przedsiębiorstwa do wykorzystania potencjału rynkowego?» do «Jak rządy mogą współtworzyć otoczenie wspierające sukces i żywotność przedsiębiorstw?»» (cyt. za: Wach, 2014: 18).

Ważną rolę w procesie wspomagania rozwoju tego typu gospodarki i zwiększania jakości zasobów intelektualnych odgrywają samorządy terytorialne, które z jednej strony współtworzą i wspomagają jej rozwój, a z drugiej stoją przed koniecznością zmierzenia się z jej nowymi wyzwaniami, zwłaszcza w warunkach narastającej konkurencji między jednostkami osadniczymi.

Jak przyjmuje Kuźniar (2013: 9), „nowe wyzwania stojące przed jednostkami terytorialnymi, wynikające zarówno ze zmian w ich otoczeniu zewnętrznym, jak również z przeobrażeń zachodzących wewnątrz, sprawiają, że funkcja administracyjna musi być wzbogacona o kreatywne inicjatywy i przedsiębiorcze postawy władz samorządowych. Konieczne staje się zatem przyjęcie nowoczesnej, rynkowej koncepcji zarządzania jednostką terytorialną”. Nowe wyzwania, jakie stoją przed władzami lokalnymi, to stworzenie takiego systemu zarządzania gminą, który odpowiadałby na potrzeby społeczności lokalnej i umożliwił jej dynamiczny rozwój. Zatem miarą efektywnego zarządzania nie są wyłącznie wskaźniki ekonomiczne, ale dobro wspólne wszystkich interesariuszy. Ważną cechą zarządzania strategicznego władz lokalnych jest

całościowe podejście do rozwoju gminy jako elementu szerszego otoczenia, uwzględniające sfery gospodarcze, społeczne, ekologiczne i kulturowe (Dorocki, 2007; Makiela, 2013). Istotnym celem zarządzania jest tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, m.in. przez rozwój infrastruktury, przyciąganie nowych inwestycji, zapewnienie przyjaznego klimatu i profesjonalnej obsługi dla przedsiębiorców oraz aktywność marketingową. Podobnie Markowski i Marszał (2005) wskazują na ważną cechę zarządzania strategicznego w gminie, jaką jest nastawienie na pobudzanie konkurencyjności przez rozwój kapitału społecznego i zaspokajanie wszystkich potrzeb lokalnej społeczności.

Celem niniejszego artykułu jest analiza i ocena aktywności samorządów lokalnych w tworzeniu gospodarki opartej na wiedzy. Przyjęto, że współcześnie ważnym instrumentem kształtowania procesów rozwojowych w naszym kraju są fundusze europejskie, które mogą się przyczynić do pobudzania czynników wzrostu gospodarczego i rozwoju GOW. Wydaje się, że projekty GOW stanowią ważny udział w ogólnej liczbie projektów, ale że zazwyczaj wpisują się one raczej w strategię wyrównywania dysproporcji rozwojowych niż przyspieszania rozwoju innowacyjnego, a także że często bywają realizowane ze względu na brak możliwości pozyskania innych funduszy.

W prowadzonych na potrzeby niniejszej pracy badaniach dokonano zatem kwerendy i analizy danych dotyczących projektów zrealizowanych w gminach województwa małopolskiego przy wsparciu unijnych środków pomocowych. Zgromadzone dane pochodziły z internetowej bazy danych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (Mapa Dotacji UE). W badaniach zmierzano do określenia struktury projektów realizowanych przy współudziale funduszy europejskich w gminach województwa małopolskiego, a w szczególności do ustalenia udziału projektów wpływających na kształtowanie się gospodarki opartej na wiedzy. Za projekty przyczyniające się w największym stopniu do kształtowania GOW przyjęto te podnoszące jakość kapitału ludzkiego i pobudzające przedsiębiorczość oraz przyspieszające rozwój i innowacyjność firm. Przyjmując powyższe jako kryterium doboru projektów mających wpływ na budowę GOW, ostatecznie za takie uznano projekty z grup: *nauka i edukacja*, *praca i integracja społeczna*, *rozwój firm*, *telekomunikacja i e-usługi* oraz *administracja*. Analiza dotyczyła projektów zrealizowanych w minionej perspektywie finansowej, tj. w latach 2007–2013.

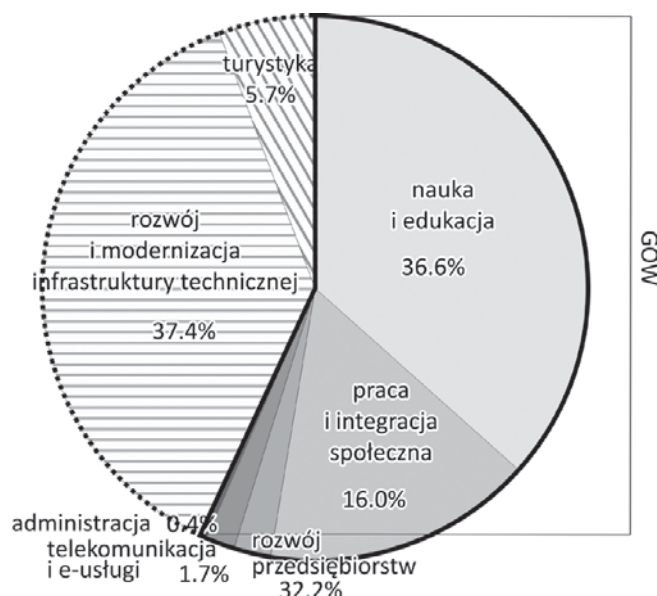
Projekty współfinansowane ze środków UE w województwie małopolskim

W latach 2007–2013 w gminach województwa małopolskiego zrealizowano 1737 projektów. Największy udział w ogólnej liczbie miały projekty związane z rozbudową i modernizacją infrastruktury technicznej – stanowiły one 37,4% ogólnej liczby projektów przeprowadzonych w województwie małopolskim i sfinansowanych ze środków unijnych (ryc. 1). Kolejną pozycję zajmowały projekty z grupy *nauka i edukacja*, które obejmowały 36,6% ogólnej ich liczby. Znacznie mniejszy udział stanowiły projekty z zakresu pracy i integracji europejskiej – 16,0% oraz turystyki – 5,7%. Najmniejszy wkład stanowiły projekty z grup *rozwój firm* – 2,2% oraz *telekomunikacja i e-usługi* – 1,7%, a także te z grupy *administracja* – 0,4%.

Liczba projektów uznanych za te, które wspierają budowę GOW (a więc należących do grup z zakresu: *nauka i edukacja*, *praca i integracja społeczna*, *rozwój firm*, *telekomunikacja i e-usługi* oraz *administracja*), wynosiła 989, co stanowi 56,9% ogólnej liczby zrealizowanych projektów.

Łączna wartość projektów wynosiła 4 mld zł. Jeśli chodzi o strukturę analizowanych projektów pod względem ich wartości, to wg tego kryterium – podobnie zresztą jak wg kryterium liczebności – pierwszą pozycję zajmowały projekty rozbudowy i modernizacji technicznej, których wartość stanowiła 49,1% ogólnej wartości projektów zrealizowanych w województwie małopolskim (ryc. 2). Natomiast druga pozycja przypadła projektom z grupy *turystyka*, które

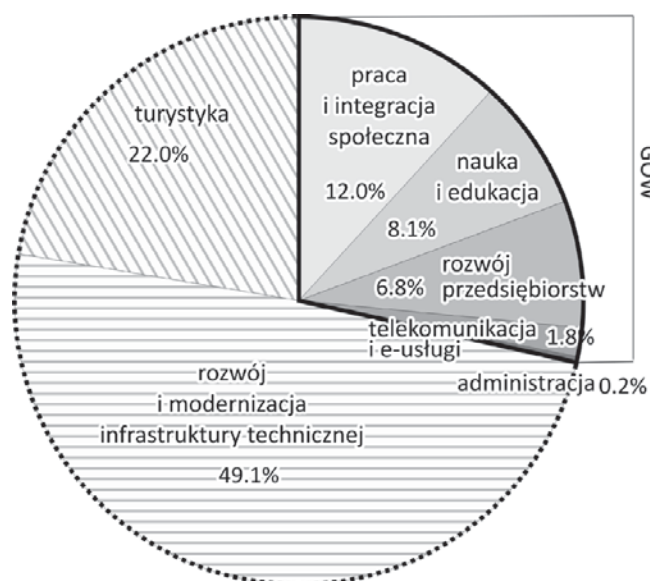
Ryc. 1. Struktura liczby projektów współfinansowanych ze środków UE w woj. małopolskim w latach 2007–2013

Źródło: opracowanie własne.

mimo ich niewielkiej liczby (99) stanowiły aż 22,4% ogólnej wartości projektów. Kolejną pozycję zajmowały projekty z grupy *praca i integracja społeczna* – 11,8%. Najmniejszy udział w wartości analizowanych projektów miały projekty z grup: *administracja* – 0,3%, *telekomunikacja i e-uslugi* – 1,6% oraz *rozwoj firm* – 1,6%. Łączna wartość projektów zaliczonych do tych wspierających budowę GOW wynosiła 1,2 mld zł, co stanowiło 28,5% ogólnej wartości projektów realizowanych w województwie w latach 2007–2013.

Ryc. 2. Struktura wartości projektów współfinansowanych ze środków UE w woj. małopolskim w latach 2007–2013

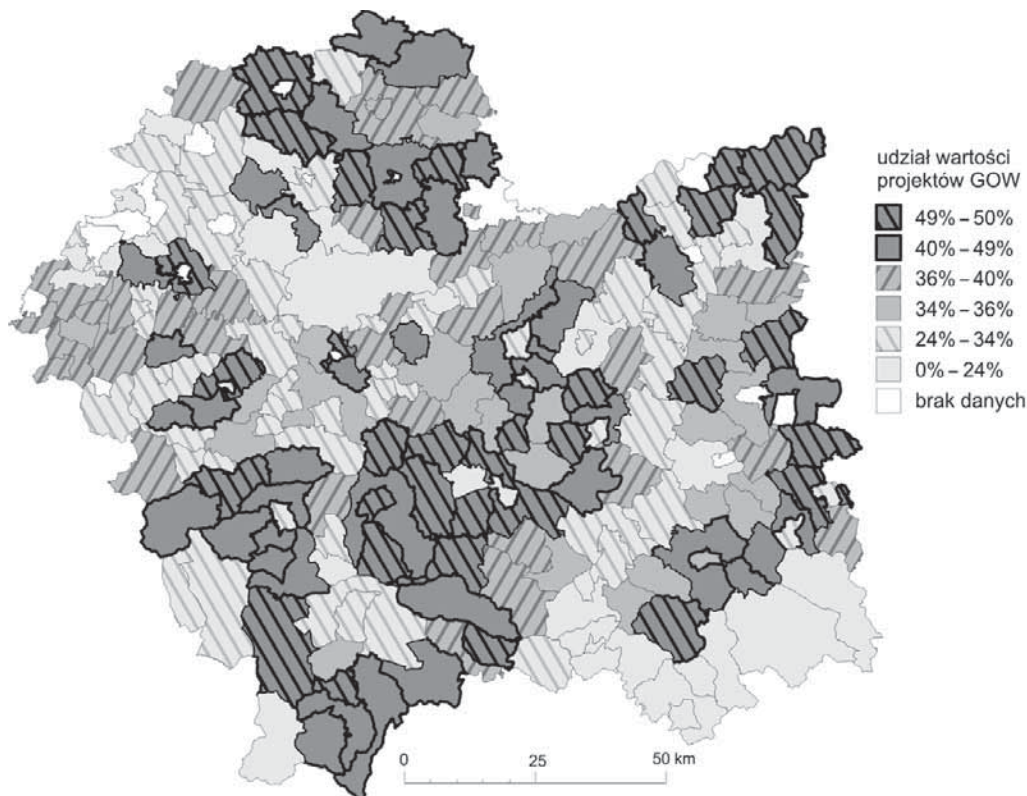

Źródło: opracowanie własne.

Projekty wspierające GOW w gminach województwa małopolskiego

Udział wartości projektów GOW w ogólnej wartości projektów w gminach województwa małopolskiego wahał się od 50% (32 gminy) do 0,45% (w mieście Szczawnica). W kilku gminach nie było żadnych projektów tej kategorii (ryc. 3).

Ryc. 3. Zróżnicowanie udziału wartości projektów wspierających GOW w ogólnej wartości projektów w gminach woj. małopolskiego w latach 2007–2013

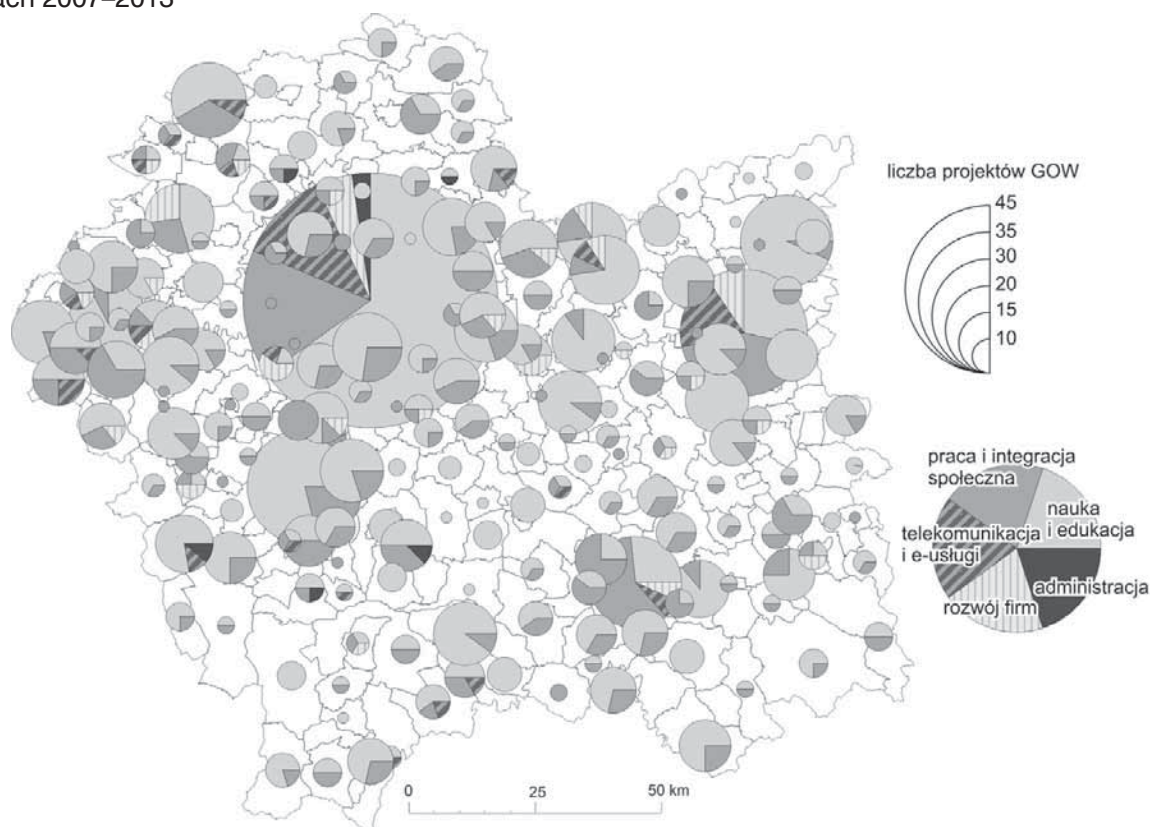
Źródło: opracowanie własne.

Analizując liczebność projektów GOW w układzie przestrzennym, widoczna jest dość duża rozbieżność. Liczba projektów GOW wahała się od 45 w gminie Kraków do 1 projektu w aż 25 gminach (obszary miejskie: Czchów, Nowy Wiśnicz, Zator, Kalwaria Zebrzydowska, Biecz, Maków Podhalański, Dobczyce, Dąbrowa Tarnowska, Rabka-Zdrój, Brzesko, Wadowice, Wieliczka, Skawina, Chełmek oraz obszary wiejskie: Gręboszów, Mędrzechów, Tymbark, Biały Dunajec, Kamienica, Olesno, Dobra, Wierzchosławice, Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki) (ryc. 4).

Duża liczba projektów GOW występowała w miastach: Tarnowie (21), Tokarni (19), Dąbrowie Tarnowskiej (15), Nowym Sączu (15), Oświęcimiu (13) i Kluczach (12). Zauważyć należy, że w 6 gminach nie było żadnego projektu z grup, które zaliczone zostały do projektów GOW. Sytuacja taka miała miejsce w gminach: Muszyna i Proszowice oraz miastach: Świątniki Górne, Żabno, Stary Sącz i Krynica-Zdrój.

Biorąc pod uwagę rodzaj realizowanych projektów z zakresu GOW, najczęściej były to projekty z grupy *nauka i edukacja*, w dalszej kolejności *praca i integracja społeczna*, rzadziej *telekomunikacja i e-usługi*, a także *administracja i rozwój firm*. W zdecydowanej większości gmin przeważały jednak projekty z zakresu nauki i edukacji. W kilku gminach dominowały projekty dotyczące pracy i integracji społecznej. A w zaledwie jednej gminie, tj. w gminie Skawina, największy udział miały projekty na rzecz rozwoju firm. Wpływ na to miał niewątpliwie dominujący, przemysłowy charakter gminy.

Ryc. 4. Zróżnicowanie liczby i struktury projektów wspierających GOW w gminach woj. małopolskiego w latach 2007–2013

Źródło: opracowanie własne.

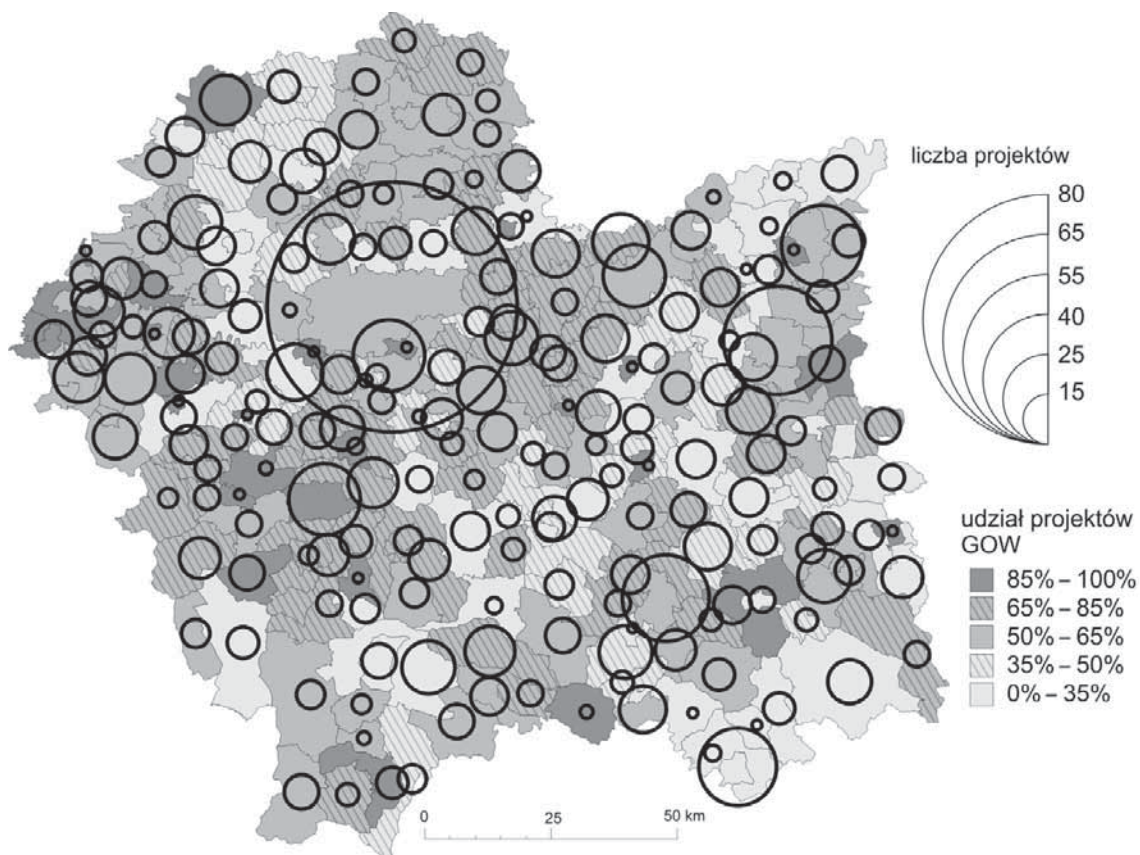
Analiza udziału liczby projektów GOW w ogólnej liczbie projektów wskazuje na to, że w 21 gminach były to jedyne projekty, jakie realizowano w obszarach miejskich: Czchów, Nowy Wiśnicz, Zator, Kalwaria Zebrzydowska, Biecz, Maków Podhalański, Chełmek, Dąbrowa Tarnowska, Rabka-Zdrój, Proszowice, Myślenice, Brzesko City, Wadowice, Wieliczka, Skawina oraz obszarach wiejskich: Brzeszcze, Babice, Szczawnica, Budzów (ryc. 5).

Wysokim udziałem, powyżej 85% projektów GOW w ogólnej ich liczbie, odznaczały się obszary wiejskie: Oświęcim, Tokarnia, Tomice, Grybów, Bystra Sidzina, Skrzyszów, Poronin i Klucze. Natomiast niewielki udział, do 20% GOW w ogólnej liczbie projektów, był w mieście Szczawnica oraz na obszarach wiejskich: Ciężkowice, Krzeszowice, Tymbark, Kocmyrzów-Luborzyca, Wadowice i Dobra.

Wartość projektów GOW w gminach województwa małopolskiego wahała się od 211,3 mln zł w Krakowie do 10,8 tys. zł w Gręboszowie (ryc. 6).

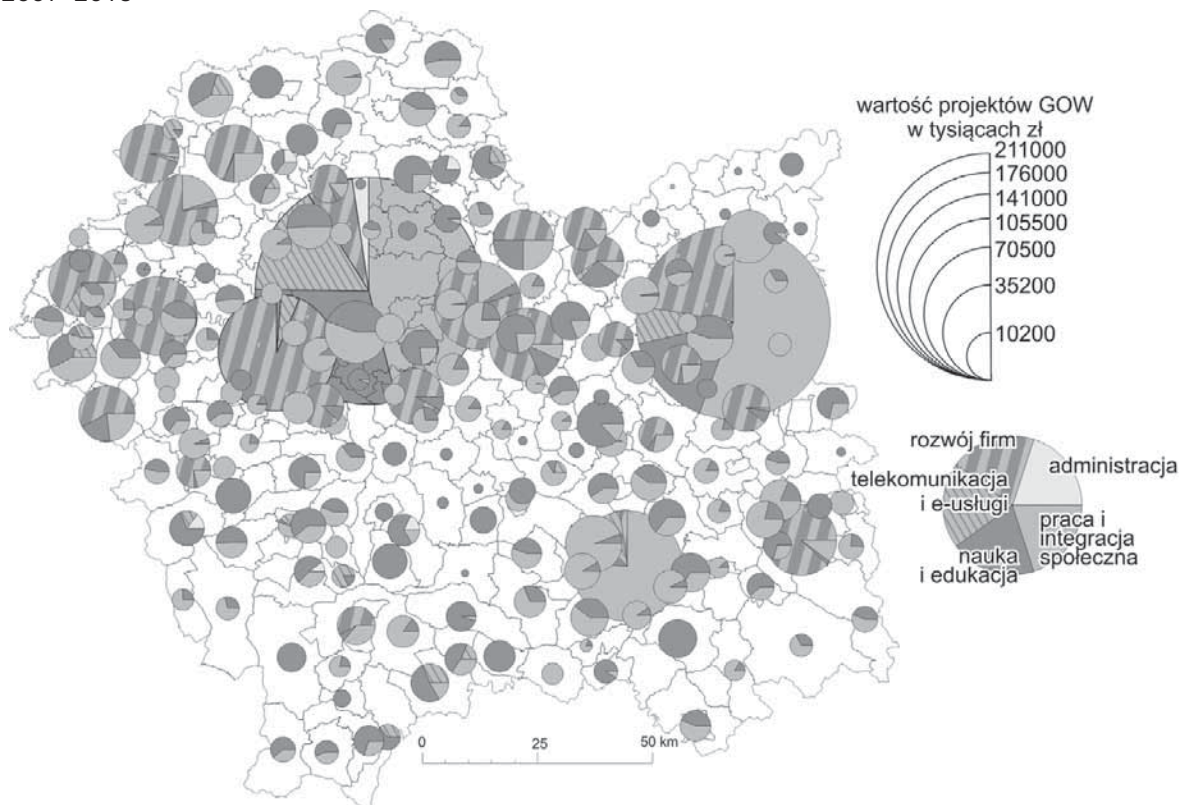
Wysoką wartością wydatkowanych środków pieniężnych wyróżniały się projekty w Tarnowie, Skawinie, Nowym Sączu, Niepołomicach, Zatorze i Bochni. Natomiast niskimi wartościami, poniżej 100 tys. zł, odznaczały się projekty w rolniczych gminach wiejskich: Żegocinie, Mędrzechowie i Kamienicy. W układzie przestrzennym obserwuje się zatem, że duża wartość projektów GOW zaznacza się przede wszystkim w największych miastach województwa. Natomiast jeśli chodzi o rodzaj projektu, na który wydatkowane były środki finansowe, to w większości gmin największe nakłady przeznaczone zostały na projekty z zakresu pracy i integracji społecznej oraz nauki i edukacji. Dużymi wartościami w wielu gminach odznaczały się także projekty na rzecz rozwoju firm. Sytuacja ta jest o tyle zaskakująca, że liczebność projektów z tego zakresu w zdecydowanej większości gmin była niewielka lub w ogóle one nie występowały (ryc. 4). Wyjątek, o czym wspomniano wyżej, stanowiła gmina Skawina odznaczająca się dominacją projektów z zakresu rozwoju firm zarówno pod względem liczebności, jak i wartości.

Ryc. 5. Projekty zrealizowane w gminach woj. małopolskiego ogółem i udział projektów GOW w latach 2007–2013

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 6. Zróżnicowanie wartości projektów wspierających GOW w gminach woj. małopolskiego w latach 2007–2013

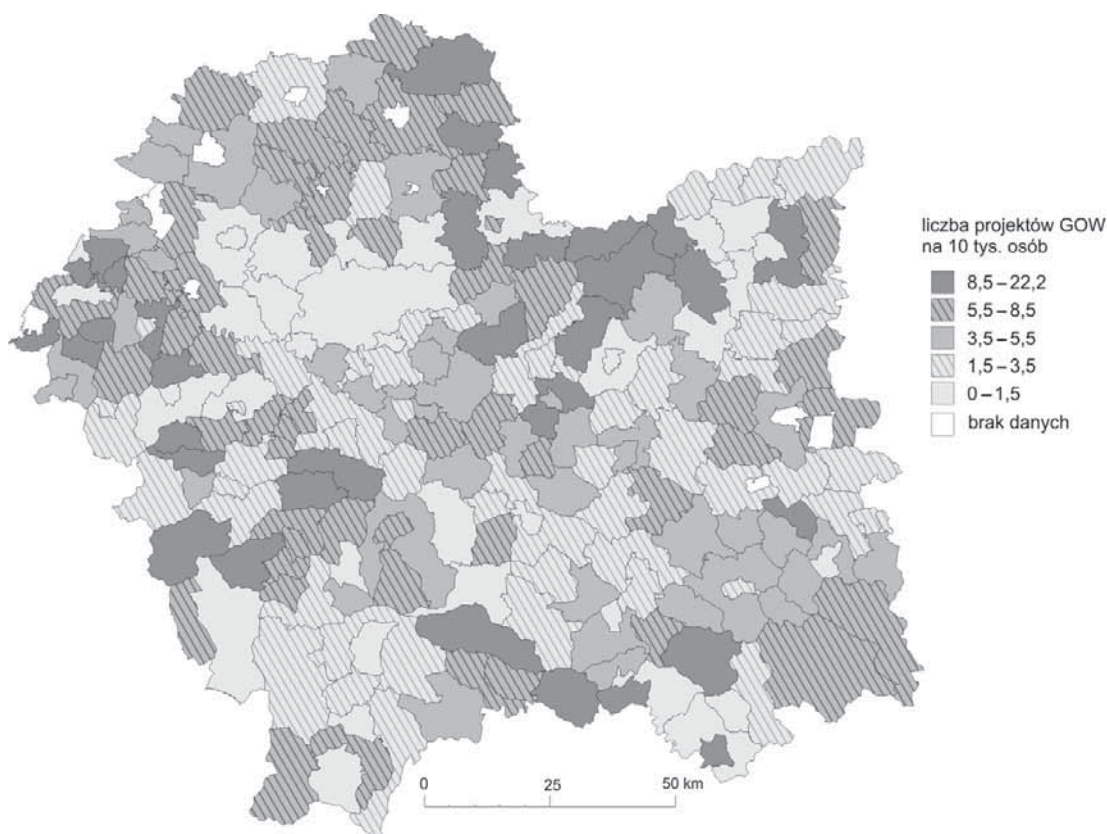

Źródło: opracowanie własne.

Projekty wspierające GOW w wartościach względnych

W prowadzonych analizach zmierzano również do ustalenia zależności między zrealizowanymi projektami GOW a wielkością gminy i jej zamożnością. W tym celu obliczono wskaźnik określający liczbę projektów GOW w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców oraz wskaźnik określający zamożność gmin mierzoną ich dochodami własnymi w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Liczba projektów GOW w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wahała się od 22,2 w Tokarni do 0,4 w mieście Skawina (ryc. 7). Duża liczba projektów tego typu na 10 tys. mieszkańców (powyżej 15,0) była w obszarach wiejskich powiatu proszowickiego: Nowe Brzesko, Paęcznica, Koszyce, w gminach Mucharz, Dąbrowa Tarnowska oraz w mieście Muszyna. Natomiast najniższa, poniżej 1 – poza wspomnianą Skawiną – występowała w obszarach wiejskich: Wierzchosławice, Krzeszowice, Liszki, Wadowice, Kraków, Kocmyrzów-Luborzyca oraz w miastach: Nowy Targ, Dąbrowa Tarnowska, Rabka-Zdrój, Brzesko, Wadowice, Wieliczka.

Ryc. 7. Zróżnicowanie liczby projektów wspierających GOW na 10 tys. mieszkańców w gminach woj. małopolskiego w latach 2007–2013

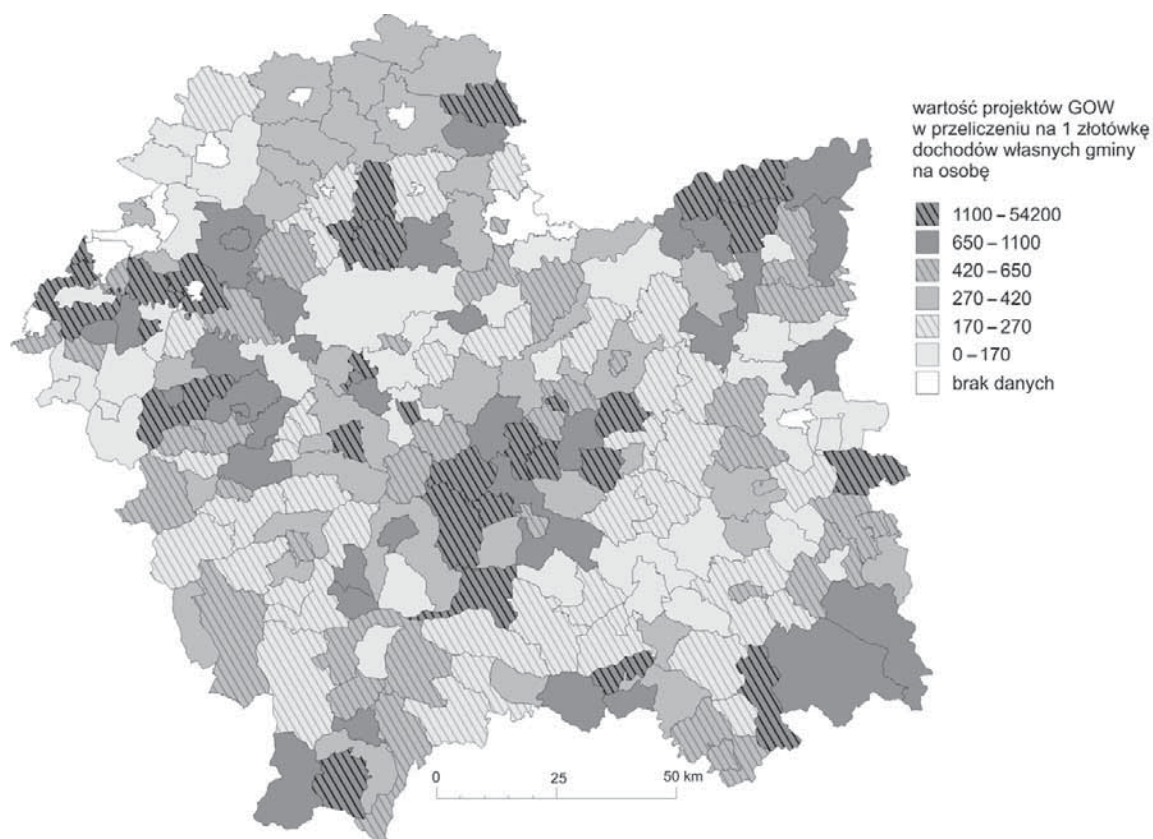

Źródło: opracowanie własne.

W dalszych badaniach zmierzano do określenia korelacji między zamożnością gmin wyrażoną ich dochodami własnymi w przeliczeniu na 1 mieszkańca a wydatkami na projekty GOW. Wartość dochodów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca waha się od 3,1 tys. zł w Krakowie do 0,4 tys. zł w Radgoszczy. Do najbogatszych gmin (powyżej 2 tys. zł) należą Kraków i Tarnów oraz miejscowości wypoczynkowe: Krynica-Zdrój (gmina), Krynica-Zdrój (miasto), Zakopane (miasto), Myślenice (gmina), Myślenice (miasto) (SSE), Oświęcim, a na obszarach wiejskich Bukowno (ośrodek przemysłowy). Do najbiedniejszych (poniżej 0,5 tys.) należy Nowy Targ oraz gminy wiejskie: Lubień, Lipnica Wielka, Mędrzechów, Ropa, Rzepiennik Strzyżewski, Łukowica, Szerzyny. Wskaźnik wartości projektów GOW w przeliczeniu na dochody własne gmin na 1 mieszkańca wahał się od 54,2 tys. w Gręboszowie do zaledwie 14 zł w mieście Tarnowie

i 14,8 w Krakowie (ryc. 8). Wysokimi wartościami wskaźnika (11,1–5,5 tys.) charakteryzowały się także miasto Szczawnica oraz obszary wiejskie: Kamienica, Tymbark, Mędrzechów, Żegocina, Świątniki Górne, Iwanowice. Natomiast niskimi wartościami (poniżej 70 zł) wyróżniały się miasta Bochnia i Gorlice oraz obszary wiejskie: Szczurowa, Niepołomice, Nowe Brzesko, Nowy Sącz, Skawina.

Ryc. 8. Zróżnicowanie wartości projektów wspierających GOW w przeliczeniu na dochody własne gmin woj. małopolskiego w latach 2007–2013

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Projekty GOW stanowią ważny udział w ogólnej liczbie projektów realizowanych w województwie małopolskim w latach 2007–2013. Zazwyczaj są one lokalizowane na obszarach o niskim poziomie rozwoju i wpisują się w strategię wyrównywania dysproporcji rozwojowych, a także bywają podejmowane ze względu na brak możliwości pozyskania innych funduszy.

Mały udział projektów GOW w ogólnej liczbie projektów w miejscowościach uzdrowiskowych wynika z tego, że tam głównie realizowane są projekty ukierunkowane na rozwój infrastruktury technicznej, zmiany zagospodarowania przestrzennego oraz rewitalizację obszarów cennych architektonicznie.

W dużych miastach udział projektów GOW jest relatywnie mały, ponieważ na ich obszarze występują inne możliwości podnoszenia kwalifikacji, jak np. szkolnictwo wyższe, firmy doradcze, stowarzyszenia.

Zaprezentowane badania mają charakter badań wstępnych, trudno zatem o wysuwanie uogólniających wniosków i podsumowań. Niezbędne do dalszych analiz dane są rozproszone i trudno dostępne oraz wymagają agregacji. Prowadzone badania będą zmierzały w kierunku określenia roli i aktywności samorządów terytorialnych w tworzeniu gospodarki opartej na wiedzy. Podjęta

zostanie próba identyfikacji obszarów kompetencji jednostek samorządu terytorialnego w kontekście współczesnych uwarunkowań ich konkurencyjności oraz czynników wynikających z rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

Powszechnie przyjmuje się, że innowacyjne jednostki osadnicze to takie, które nieustannie są zorientowane na tworzenie wiedzy przez kształtowanie warunków dla rozwoju nowych idei, innowacyjnych produktów czy rozwiązań organizacyjnych (Makieła, 2013). Zwiększenie innowacyjności gospodarki jednostek przestrzennych w warunkach GOW, jak już wspomniano, jest przede wszystkim wynikiem podnoszenia jakości zasobów intelektualnych. Wpływ na to mają w głównej mierze system zarządzania przez władze samorządowe, potencjał oraz jakość podmiotów gospodarczych i instytucji, a także uwarunkowania prawne. Dla rozwoju gospodarczego układów przestrzennych duże znacznie mają również m.in.:

1. powiązania sieciowe podmiotów gospodarczych i instytucji,
2. innowacyjność władz samorządowych pobudzających rozwój przedsiębiorczości, kształtujących korzystny klimat inwestycyjny oraz instrumenty wsparcia finansowego, doradczego i organizacyjnego, budujących system infrastruktury technicznej i społecznej, upraszczających procedury decyzyjne,
3. dbałość o uzyskanie trwałej przewagi konkurencyjnej przez wspieranie współpracy pomiędzy nauką a gospodarką, wzmacnianie przepływu innowacji z wyższych uczelni do gospodarki, podejmowanie współpracy w zakresie projektów badawczych,
4. budowa standardów obsługi organizacyjnej administracji samorządowej,
5. dbanie o wartości ogólnospołeczne i wysoki poziom życia mieszkańców.

Jedną z nowych form realizacji działań przedsiębiorczych a jednocześnie przejawem innowacyjności jednostek terytorialnych jest zastosowanie zasad i narzędzi marketingu terytorialnego do zarządzania własnym rozwojem (Zdon-Korzeniowska, 2011). Jak przyjmuje Ferenc (2012), konkurencyjna gmina to taka, która ma zdolność do poprawy pozycji konkurencyjnej wobec innych gmin przez zwiększanie atrakcyjności własnego potencjału oraz marketingu terytorialnego. Zdobywanie przewagi konkurencyjnej polega na przekształcaniu zasobów i procesów w nowe wartości ekonomiczne. Powszechnie zakłada się, że marketing terytorialny jest nowoczesną koncepcją zarządzania przestrzenią geograficzną. Marketing terytorialny to celowa i systematyczna działalność administracji samorządowej, zmierzająca do rozpoznania, kształtowania i zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej (Szromnik, 1996). Te zaplanowane działania mają na celu nie tylko promocję gmin, lecz także – dzięki różnym działaniom – poprawę wizerunku obszaru, jakości życia i atrakcyjności terytorium w oczach inwestorów oraz turystów, a także budowanie tożsamości terytorialnej. Jak przyjmuje Ziolo (2011), w warunkach wzrostu samodzielności władz samorządowych zachodzi konieczność wypracowania ujęć syntetycznych, pozwalających na całościowe analizy funkcjonowania i oceny kierunków przemian układów regionalnych.

Literatura References

- Audretsch D.B., Thurik A.R. (2000). Capitalism and Democracy in the 21st Century: From the Managed to the Entrepreneurial Economy. *Journal of Evolutionary Economics*, 10(1–2), 17-34.
- Borowiec, M. (2010). *Funkcjonowanie uczelni krakowskiego i rzeszowskiego ośrodka akademickiego w świetle koncepcji układów bipolarnych*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Prace Monograficzne, 539.

- Borowiec, M., Dorocki, S. (2011). Rola kapitału ludzkiego w procesie kształtowania innowacyjności układów regionalnych Francji. W: B. Namyślak (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych*. Wrocław: Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego. Uniwersytet Wrocławski, 215-230.
- Chojnicki, Z., Czyż, T. (2007). Rola kapitału ludzkiego w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy w Polsce. *Przegląd Geograficzny*, 79(3-4), 423-428.
- Dorocki, S. (2007). Małopolska wobec europejskiej polityki regionalnej. W: J. Kot (red.), *Konkurencyjność i innowacyjność regionów w warunkach globalizacji i metropolizacji przestrzeni*. Kielce: Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego, 40-48.
- Ferens, E. (2012). Marketing terytorialny jako narzędzie budowania przewagi konkurencyjnej jednostek terytorialnych. W: A. Siedlecka, A. Smarżewska, M. Zwolińska-Ligaj (red.), *Marketing terytorialny w budowaniu konkurencyjności podmiotów publicznych*. Biała Podlaska: Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II.
- Kuźniar, Cz. (2013). Aktywność marketingowa gmin i jej oddziaływanie na rozwój turystyki wiejskiej. *Prace Naukowe Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria: Monografie i Opracowania*, 16, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Makiela, Z. (2013). *Przedsiębiorczość i innowacyjność terytorialna. Region w warunkach konkurencji*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Markowski, T., Marszał, T. (2005). Funkcje i zarządzanie obszarami metropolitalnymi. *Samorząd Terytorialny*, 7/8, 7-16.
- Niklewicz-Pijaczyńska, M. (2011). Od koncepcji gospodarki opartej na wiedzy do strategii rozwoju UE 2020. W: J. Kundera (red.), *Globalizacja, europejska integracja a kryzys gospodarczy*. Wrocław: Wydział Prawa Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 444-445.
- Szromnik, A. (1996). Marketing komunalny. Rynkowa koncepcja zarządzania gminą. *Samorząd Terytorialny*, 3, 2-19.
- Wach, K. (2014). Paradygmat gospodarki przedsiębiorczej a polityka wspierania przedsiębiorczości (rozdział 1). W: K. Zieliński (red.), *Formy i przejawy współczesnej przedsiębiorczości w Polsce*. Warszawa: Difin, 13-30.
- Zdon-Korzeniowska, M. (2011). Przedsiębiorczość samorządów terytorialnych w warunkach globalizacji. *Przedsiębiorczość - Edukacja*, 7, 188-196.
- Zioło, Z. (2011). Funkcjonowanie przedsiębiorstwa w strukturze regionu – zarys modelu. *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Uwarunkowania sprawnego działania w przedsiębiorstwie i regionie*, 20, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Monika Borowiec-Gabryś,

dr nauk o Ziemi w zakresie geografii, adiunkt w Instytucie Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. Zainteresowania badawcze autorki koncentrują się wokół problematyki gospodarki opartej na wiedzy, roli szkolnictwa wyższego i ośrodków naukowych w procesie kształtowania społeczeństwa informacyjnego, procesów transformacji społeczno-gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem procesów globalizacji i integracji europejskiej, a także problematyki przedsiębiorczości.

Monika Borowiec-Gabryś,

PhD in science of Earth in geography, adiunkt (assoc. professor) at Pedagogical University of Cracow, Institute of Geography. Her interests are concentrated on knowledge based economy, the role of higher education and academic centers in the process of socio-economic transformation, processes of globalization and European integration.

Sławomir Dorocki, absolwent studiów z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie historia (Instytut Europeistyki, Uniwersytet Jagielloński). Adiunkt w Instytucie Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN. Zainteresowania badawcze autora skupiają się wokół problematyki regionów i procesów regionalizacji społeczno-gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem zróżnicowania przestrzeni europejskiej oraz procesów integracji europejskiej i uwarunkowań historycznych.

Sławomir Dorocki, graduated from Pedagogical University of Cracow MA degree in geography, PhD in history (Institute of European Studies of the Jagiellonian University). Adiunkt (assoc. professor) at Pedagogical University of Cracow, Institute of Geography. His research interests are tied with regional problems and processes of socio-economic regionalization, with particular emphasis on the diversity of Europe, processes of European integration and historical conditions.

Małgorzata Zdon-Korzeniowska, absolwentka studiów magisterskich Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, kierunek: ekonomia, specjalność: przedsiębiorczość i innowacje. Doktor nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu (Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego). Adiunkt w Zakładzie Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN. Zainteresowania naukowo-badawcze autorki skupiają się wokół problematyki zarządzania turystyką na poziomie lokalnym i regionalnym, ze szczególnym uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i budowy produktów turystycznych o charakterze lokalnym i regionalnym, a także integracji i koordynacji działań podmiotów zaangażowanych w ten proces, ze szczególnym uwzględnieniem roli samorządu terytorialnego.

Małgorzata Zdon-Korzeniowska, graduated from Cracow University of Economics (Department of Economics, specializing in Entrepreneurship and Innovation) MA degree in economy, PhD in economic sciences in the discipline of management studies (Faculty of Management and Social Communication, Jagiellonian University). Adiunkt (assistant professor) at Pedagogical University of Cracow, Institute of Geography, Department of Entrepreneurship and Spatial Management. Her research interests centered around the issues of tourism management at the local and regional level, with particular emphasis on sustainable development and the construction of local and regional tourist products, as well as the integration and coordination of the actors involved in this process, with particular emphasis on the role of local government.

Adres/Address: Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie
Instytut Geografii
Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej
ul. Podchorążych 2
30-638 Kraków, Polska
e-mail: mborowiec@up.krakow.pl (M. Borowiec)
e-mail: sdorocki@up.krakow.pl (S. Dorocki)
e-mail: mkorzen@up.krakow.pl (M. Zdon-Korzeniowska)